

NEGATIVIZM SHAXS XUSUSIYATI SIFATIDA.

Yaxyoyeva Muhayyo Hikmatullo qizi

Termiz davlat universiteti 2-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8105972>

Annotatsiya. Maqolada Negativizmning namoyon bo'lish xususiyatlari temperament turiga bog'liq. Temperamentning zaif turi bolaning injiqliklari kabi kamroq intensiv va ta'sirchan salbiy ko'rinishlari bilan tavsiflanadi: yig'lash, izolyatsiya, begonalashish, qochish. Kuchli temperament turi uchun o'jarlik xarakterlidir, ya'ni bolaning yanada qizg'in va ta'sirchan salbiy ko'rinishlari: qo'pollik, dürtüsel faol rad etish, aksincha harakat qilish istagi, histerik reaksiyalar, tajovuzkorlik. Bolalarning negativizmi nafaqat kattalar yoki tengdoshlar bilan o'zaro munosabatda, balki oddiy ijtimoiy me'yoriy rejimli vaziyatlarda ham o'zini namoyon qiladi.

Kalit so'zlar: O'smirlik, ontogenez, deviant, xulq-atvor, xarakter aksentuatsiyasi, negativizm, o'z-o'ziga baho berish, mardlik, jasurlik, tantiqlik.

НЕГАТИВИЗМ КАК ЧЕРТА ЛИЧНОСТИ.

Аннотация. В статье особенности проявления негативизма зависят от типа темперамента. Слабый тип темперамента характеризуется менее интенсивными и впечатляющими отрицательными проявлениями, такими как капризы ребенка: плач, замкнутость, отчуждение, избегание. Для сильного типа темперамента характерно упрямство, то есть более интенсивные и впечатляющие негативные проявления ребенка: грубость, импульсивный активный отказ, стремление действовать наоборот, истерические реакции, агрессия. Детский негативизм проявляется не только во взаимодействии со взрослыми или сверстниками, но и в ситуациях с нормальными социальными нормами.

Ключевые слова: подростковый возраст, онтогенез, девиантность, поведение, акцентуации характера, негативизм, самооценка, смелость, смелость, критичность.

NEGATIVISM AS A PERSONALITY TRAIT.

Abstract. In the article, the features of the manifestation of negativism depend on the type of temperament. The weak type of temperament is characterized by less intense and impressive negative manifestations, such as the whims of the child: crying, isolation, alienation, avoidance. For a strong type of temperament, stubbornness is characteristic, that is, more intense and impressive negative manifestations of the child: rudeness, impulsive active refusal, the desire to act the other way around, hysterical reactions, aggression. Children's negativity manifests itself not only in interactions with adults or peers, but also in situations with normal social norms.

Key words: adolescence, ontogenesis, deviance, behavior, character accentuations, negativism, self-esteem, courage, courage, criticality.

Negativizm - bu bolaning tengdoshlari yoki kattalar tomonidan unga nisbatan haqiqatan ham mavjud (yoki haqiqiy deb qabul qilingan) salbiy munosabatiga qarshi norozilik shakli. Bolalarning negativizmi turli yo'llar bilan namoyon bo'lishi mumkin: qo'pollik, o'jarlik, izolyatsiya, begonalashuv. Barcha holatlarda salbiy reaksiyalarning psixologik asosi bola uchun ba'zi o'ta muhim ehtiyojlarning qondirilmasiligidir. ijtimoiy xarakter: muloqotga bo'lgan ehtiyoj, ma'qullash, hurmat qilish, ehtiyoj hissiy aloqa- muhim boshqa (tengdosh yoki yaqin kattalar) bilan hissiy uyg'unlik.

Bugungi kunda amalga oshirilayotgan choralar tarkibida, xususan o'smirlarning ta'lim jarayonidagi faolligini oshirish, shaxslararo munosabatlarga kirishishda empatiya hissini rivojlantirish, shaxs sifatida o'zini to'g'ri baholash, jamiyatda o'z o'rnini topishda yordam berish hamda axloqiy ko'nikmalar shakllantirilishining psixologik mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masalalar hisoblanadi.

Inson onogenezida o'smirlik balog'atga etish davri bo'lib, yangi xislar, sezgilar va jinsiy xayotga taalluqli chigal masalalarning paydo bo'lishi bilan xam xarakterlanadi. O'z davrida L.S.Vigotskiy bunday holatni psixik rivojlanishdagi krizis deb nomlagan. O'smirlik yoshida ularning xulq-atvoriga xos bo'lgan alohida xususiyatlarni asosan jinsiy yetilishning boshlanishi bilan izohlab bo'lmaydi.

Jinsiy yetilish o'smir xulq-atvoriga asosiy biologik omil sifatida ta'sir ko'rsatib, bu ta'sir bevosita emas, balki ko'proq bilvositadir. O'smirlik davriga ko'pincha so'zga kirmaslik, o'jarlik, tajanglik, o'z kamchiliklarini tan olmaslik, urushqoqlik, yig'loqlilik, kabi xususiyatlar xos. O'smirlar va bolalar psixikasining yosh davrlarida o'ziga xos xususiyati mavjud bo'lib adabiyotlarda emotsional yetuk emaslik, kattalar avtoritetiga bo'ysunish, ishonuvchanlik, jinsga oid munosabatlar haqida xabardorligi va hayotiy tajribasining yetarli darajada emasligi, boshqa insonlarni mavjud harakatlarini oldindan ayta olish va murakkab vaziyatlarda tanqidiy hamda to'liq baholay olmaslik kabi sifatlar namoyon bo'ladi.

Ehtiyojni to'sib qo'yish (xafagarchilik) chuqur his-tuyg'ularning manbai bo'lib, ular bola tomonidan anglab etilganidek, unda salbiy xulq-atvor tendentsiyalarining paydo bo'lishiga ko'proq yordam beradi. Muvaffaqiyatsizlikka reaksiya sifatida (istalgan narsaga erishishda) teskari zarba kompensatsion, himoya qiluvchi hisoblanadi. Bu bolaga u uchun qiyin, ziddiyatli hayotiy vaziyatga chidashga yordam beradi: ba'zi hollarda unga bo'lgan muhim ehtiyojni tashqi ta'minlash tufayli, boshqa hollarda - o'zini "har qanday holatda ham" da'vo qilish orqali - qasddan intizomsizlik, soxtalik va boshqalar. O'jarlik ko'pincha 2,5-3 yoshdagi bolalarda namoyon bo'ladi, kelajakda xatti-harakatlar normallasadi va faqat ba'zida o'jarlikning ikkinchi to'lqini kuzatiladi - taxminan 5 yoshda. Psixologiya fanlari doktori Muxina V.S. "Negativizm - bu bola va kattalar o'rtasidagi munosabatlarning rivojlanishidagi hodisa, deb hisoblaydi.

Bola o'z ehtiyojlarini o'z-o'zini qondirishga moyilligini ko'rsatadi va kattalar eski munosabatlar turini saqlab qoladi va shu bilan bolaning faolligini cheklaydi. normal, to'g'ri rivojlanayotgan bola oldingi munosabatlarga qarshi. U o'jarlik bilan buning aksini qiladi. Negativizm - bu bolalar xatti-harakatlarining salbiy xususiyati bo'lib, u boshqa odamlarning so'rovlari, maslahatlari, talablari, ko'rsatmalariga asossiz va mantiqsiz qarshilik ko'rsatishda, boshlangan harakatni istalgan natijaga olib kelmasa ham, har qanday holatda ham davom ettirish istagida namoyon bo'ladi.

Qaysarlik deganda bolaning vaqtinchalik holati, ko'pincha haddan tashqari hayajonlanganligi nazarda tutilgan asab tizimi bola, ortiqcha ish, og'ir affektiv tajribalar, hissiy qo'zg'aluvchanlik. Negativizm kattalarning talablari va harakatlariga salbiy munosabat deb hisoblaydi. Zaxarovning so'zlariga ko'ra A.I. Negativizm kelishmovchilikni ifodalash usullaridan biri bo'lib, u ko'pincha mag'rur odamlarda uchraydi. tuyg'u kuchaygan qadr-qimmat, va ayni paytda tabiatan faol va baquvvat bolalar. Bola hamma narsani o'z yo'lida qilishni xohlaydi, u ilgari yoqtirgan narsadan bosh tortadi, sizni xafa qilish uchun hamma narsani qiladi, hamma narsada itoatsizlikni ko'rsatadi, hatto o'z manfaatlariga zarar etkazadi.

Negativizm (inkor) - sub'ektning boshqa shaxslar yoki ijtimoiy guruhlarining talablari va kutishlariga qasddan qarama-qarshi bo'lgan harakatlarida namoyon bo'ladigan motivsiz xatti-harakati. Negativizm vaziyatli reaksiya yoki shaxsiy xususiyat sifatida (bema'ni qarshilikning klinik holatlari bundan mustasno) sub'ektning o'zini o'zi tasdiqlash, o'zining "men" ni himoya qilish zarurati bilan bog'liq, shuningdek, shakllangan egoizmning natijasidir. Sub'ekt va uning boshqa odamlarning ehtiyojlari va manfaatlaridan begonalashishi.

Negativizmning psixologik asosi sub'ektni kelishmovchilikka qo'yish, ma'lum talablarni, murojaat shakllarini, ma'lum bir ijtimoiy guruh a'zolarining kutishlarini, ushbu guruhga qarshi norozilik bildirish va ma'lum bir shaxsni rad etishni rad etishdir. Yosh inqirozlari davrida bolalarda negativizmning eng aniq reaksiyalari. Ular o'z ifodasini namoyishkorona xulq-atvorda, o'jarlikda, ziddiyatda topadilar. Bunday bolalar bilan ishlashning psixokorreksiya usullari xulq-atvor shakli sifatida negativizmni yo'q qilishga imkon beradi.

Inqirozning boshlanishini tavsiflovchi birinchi alomat negativizmning paydo bo'lishidir. Biz bu erda nima xavf ostida ekanligini aniq tushunishimiz kerak. Bolalarning negativizmi haqida gapirganda, uni oddiy itoatsizlikdan ajratish kerak. Negativizm bilan bolaning barcha xatti-harakatlari kattalar unga taklif qilgan narsaga ziddir. Agar bola biror narsa qilishni xohlamasa, chunki u o'zi uchun yoqimsiz bo'lsa (masalan, u o'ynayapti, lekin u uyquga ketishga majbur bo'lsa, uxlashni xohlamaydi), bu negativizm bo'lmaydi.

Bola o'ziga jalb qilingan narsani qilishni xohlaydi, unga xohish bor, lekin u taqiqlangan; agar u hali ham shunday qilsa, bu negativizm bo'lmaydi. Bu kattalar talabiga salbiy munosabat bo'ladi, bu bolaning kuchli istagidan kelib chiqadigan reaksiya. Negativizm bolaning xatti-harakatlaridagi bunday ko'rinishlarni, agar u kattalardan biri tomonidan taklif qilingani uchungina biror narsa qilishni xohlamasa, ya'ni bu harakat mazmuniga emas, balki kattalar taklifining o'ziga bo'lgan munosabatdir. Negativizm, oddiy itoatsizlikdan ajralib turadigan xususiyat sifatida, boladan buni qilishni so'raganligi sababli qilmasligini o'z ichiga oladi.

Bola hovlida o'ynayapti va xonaga kirishni xohlamaydi. U uyquga chaqiriladi, lekin onasi undan so'rashiga qaramay, u itoat qilmaydi. Salbiy reaksiyada bola biror narsani aniq qilmaydi, chunki undan buni qilishni so'rashadi. Harakatning asosiy motivi teskarisini qilishdir, ya'ni. unga aytilgan narsaning mutlaqo aksi.

Bolalarning negativizmi bilan biz bolaning sog'lig'i va xulq-atvori holatini tushunamiz, bunda u ongsiz ravishda kattalar yoki tengdoshlarning direktiv ta'siriga qarshi turishga harakat qiladi. Bunday qarama-qarshilikning sababi uning istaklari va o'zini-o'zi tasdiqlashini hisobga olish, o'zini shaxsiy da'volar chegaralariga kirishdan va yaqin kattalar tomonidan salbiy ta'sirlardan himoya qilishning qondirilmagan ehtiyoji bo'lishi mumkin. Bolalarning negativligining belgilari temperament turiga qarab, o'jarlik va injiqlik bo'ladi. Negativizmning namoyon bo'lish sabablarini bolaning ichida joylashtirish mumkin emas, ular doimo tashqaridan paydo bo'ladi: tarbiya uchun mas'ul bo'lgan kattalarning ta'lim ta'sirining psixologik va pedagogik qobiliyatsizligi tufayli. Uchinchidan, bolalarda negativizmni aniqlash uchun maxsus diagnostika vositalari topilmadi. Biz negativizm belgilarini aniqlashga qaratilgan diagnostika usullarini ishlab chiqmoqdamiz. Biz bunday belgilarni o'z vaqtida - erta yoshda aniqlash maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

REFERENCES

1. Eng yangi psixologik-pedagogik lug'at / komp. E. S. Rapatsevich; jami ostida ed. A.P. Astaxova. - Minsk: zamonaviy maktab, 2010. - 928 b.
2. Tadjieva S.X., Sabirova D.G'. "Tanglik vaziyatida qolgan bolaga psixologik yordam ko'rsatish". T.: RBIMM, 2011 y. 142 b
3. Kamolova, S. (2021). THE ROLE OF UNIVERSAL AND SCIENTIFIC VALUES IN THE SPIRITUAL DEVELOPMENT OF FUTURE TEACHERS. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, (2).
4. Ganieva, M. (2023, June). EMPOWERING LOGICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH TIPS TECHNOLOGY. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 12, pp. 62-63).
5. Ganiyeva, M. (2021). Effective Methods of TRIZ.